

ӨВӨРХАНГАЙ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2025 оны 06 сарын 26 өдөр

Дугаар 07/01

Арвайхээр сум

“Хайрлагдсан хүүхэд” төслийг батлах тухай

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.17, Хүүхдийн эрхийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.1, Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.1.1 дэх заалт, “Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр батлах тухай” аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 02/03 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1.Хүүхдийг болзошгүй эрсдэл, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хөгжүүлэх бодлогыг салбар дундын хамтын ажиллагаатай хэрэгжүүлж, хүүхэд хамгааллыг сайжруулах зорилготой “Хайрлагдсан хүүхэд” төслийг хавсралтаар баталсугай.

2.Төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн орон нутгийн төсөвт тусган, төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга О.Пүрэвдоржид даалгасугай.

ДАРГА

Т.НАРАНГАРАВ

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
2025 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдрийн
07 дүгээр тогтоолын хавсралт

“ХАЙРЛАГДСАН ХҮҮХЭД” ТӨСӨЛ

Нэг. УДИРТГАЛ

1.1. ҮНДЭСЛЭЛ, ХЭРЭГЦЭЭ

Монгол Улс Хүүхдийн эрхийн тухай Нэгдсэн үндэсний байгууллагын конвенцод 1990 онд нэгдэн орж, конвенцын үзэл санаа, зарчимд нийцүүлэн Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийг баталж, 2016 онд хүүхдийн аюулгүй байдал, хамгааллын орчныг сайжруулж, хүүхэд хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлэхийн тулд уг хуулийг Хүүхдийн Эрхийн тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай гэж бие даасан 2 хууль болгон баталж, хүүхэд бүрийг аливаа төрлийн хүчирхийллээс ангид байх эрхийг баталгаажуулсан. Сүүлийн жилүүдэд хүүхдийн эрхийг хамгаалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулсан эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр хэд хэдэн хууль батлагдан хэрэгжиж эхлээд байна. Тухайлбал Монгол Улсын Их Хурлаас 2015 онд Хүүхэд харах үйлчилгээний тухай, 2016 онд Хүүхдийн эрхийн тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, 2024 онд Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг хэлэлцэж баталсан. Мөн Улсын Их Хурлаас 2015 онд шинэчлэн баталсан Эрүүгийн хуульд хүүхдийн эсрэг гэмт хэргийг бие даасан бүлэг болгон оруулж, 2016 онд шинэчлэн баталсан Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуульд хүүхдийг гэр бүлийн хүчирхийллээс хамгаалах, хүүхдийг тусгай хамгаалалтаар хангах зохицуулалтуудыг тус тус хуульчилсан. Эрх зүйн шинэчлэлийн дүнд хүүхдийг нийгмийн бүх орчинд хүчирхийлэл, дарамт, мөлжлөг, үл хайхрах байдлаас ангид байлгах, тэдний хамгаалагдах эрхийг хуулиар баталгаажуулснаар манай улс хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг бүх орчинд хуулиар хориглосон дэлхийн 49 дэх орон болсон. Мөн хүүхэд хамгааллын тогтолцоонд Хүүхдийн тусламжийн утас, Хамтарсан баг, Хүүхдийн эрхийн хууль зүйн хороо, Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагч зэрэг үйлчилгээ үзүүлэгч талууд нэмэгдэж, хүүхдийн аюулгүй байдал, хөгжил, хамгааллыг хангахад олон талын оролцогчид хуулиар хүлээсэн үүргийн дагуу салбар бүрт бодлого, үйл ажиллагаа, үйлчилгээний хэм хэмжээ тогтоон хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газраас урт хугацааны хөгжлийн бодлого Алсын хараа 2050 бодлогын баримт бичигт 2050 он хүртэл хүн ам, гэр бүлийн бодлогын хувьд хүүхэд, залуучууд, гэр бүл, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, ахмад настан гэсэн үндсэн 5 хүрээнд хэрэгжих хоорондоо уялдаа холбоо бүхий урт хугацааны шат дараатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. Энэ хүрээнд хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхэд, гэр бүлд ээлтэй, тэгш боломж бүхий нийгмийн хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэн, олон үндэстний гэр бүлээс гаралтай, хөгжлийн бэрхшээлтэй, шилжин суурьшигчид эмзэг болон эрсдэлт бүлгийн гэр бүлийн хүүхдүүдийн тэгш эрх, аюулгүй байдлыг хангана. Төрийн болон гэр бүлийн хүрээнд гарч байгаа хүүхдэд хамаарал бүхий шийдвэр хүүхдийн сайн сайхан байдалд нийцэх эсэхийг тооцож гаргадаг соёлд бүх нийтээр суралцана гэж тусгасан.

Өвөрхангай аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 07 дугаар сарын 03-ны өдрийн 53 дугаар тогтоолоор “Хүүхэд хамгааллын бодлого” (2015-2024)-ыг батлан 2 үе шаттай хэрэгжүүлж ирсэн. Энэхүү бодлого

хэрэгжсэний үр дүнд аймгийн хэмжээнд хүүхэд хамгаалал, хүүхдийн эрх, хөгжил, оролцооны талаар иргэд, бүх шатны хамтрагчдын мэдлэг, хандлага сайжирч, хүүхэд рүү чиглэсэн бүтээн байгуулалтын ажлууд олноор хийгдэж, хүүхдийн сурч хөгжих орчин нөхцөл, эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмж сайжирч, хүүхдийн эрхийн зөрчил тодорхой хэмжээнд буурч, хүүхэд хамгааллын чиглэлээр ахиц дэвшил гарсан хэмээн үзэж, бодлогын хэрэгжилтийн 2 дугаар үе шат (2020-2024 он)-ын биелэлтийг 80.1 хувьтай буюу “тодорхой үр дүнд хүрсэн” хэмээн үнэлж, хаагаад байна. Мөн Хүүхэд хамгааллын бодлого хэрэгжих явцад аймгийн хэмжээнд 2018 оныг Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын жил болгон зарлаж, 2017-2020 онд “Хүүхдэд ээлтэй аймаг” хөтөлбөр, 2017-2021 онд “Адил боломж” хөтөлбөр, 2017-2021 онд “Хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үндэсний хөтөлбөр” тус тус амжилттай хэрэгжиж, хүүхдийн хөгжил, хамгаалал, оролцооны үзүүлэлтүүд тодорхой хувиар сайжирч, үр дүнгээ өгсөн байна. Эдгээр урт хугацааны бодлого, хөтөлбөрүүд хэрэгжсэнээр аймгийн хэмжээнд хүүхдийн хамгаалал, хөгжил, оролцоонд ахиц дэвшил гарч, хүүхэд рүү чиглэсэн бүтээн байгуулалтууд бий болж, хүүхдийн чөлөөт цагаа өнгөрөөх тоглоомын талбай, спорт, урлаг заал, дугуйлан секц хичээллэх байр танхим олноор байгуулагдсан ч цаашид анхаарах, тулгамдсан асуудлууд байсаар байна. Хүүхдийн эрх, хамгааллын асуудлаарх хууль, эрх зүйн орчин сайжирч, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар хүртээмж нэмэгдэж, тодорхой үр дүн гарч байгаа хэдий ч тулгамдаж байгаа шийдвэрлэх асуудлууд байна. Хүүхэд хамгааллын тогтолцоонд хүүхдийн оролцоог бодитой хангах механизм, мэдлэг, хандлага, чадвар, дадал үгүйлэгдэж, хүүхэдтэй холбоотой шийдвэрийг насанд хүрэгчид, үйлчилгээ үзүүлэгчид хүүхдийн өмнөөс гаргаж байна.

Цаашид хүүхдийн дээд эрхийг бүрэн ханган ажиллахын тулд хүүхдийн оролцоог бодитой болгох, хүүхдэд амьдрах ухаан, асуудлыг даван туулах чадавхыг нь нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн үйлчилгээ, үйл ажиллагааг тэгш, хүртээмжтэй байдлаар зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Өвөрхангай аймгийн хүн ам 2024 онд 115258 болж өссөн бөгөөд нийт хүн амын 37,5 хувь буюу 43332 нь 0-18 насны хүүхэд байна. Эдгээр хүүхдүүдээс бүтэн өнчин хүүхэд 116 байгаа нь нийт хүүхдийн 0,2 хувь, хагас өнчин хүүхэд 1529 байгаа нь 3,5 хувийг эзэлж байна. Нийт өрхийн тоо 34448 байгаагаас 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх 2243, ихэр хүүхэдтэй өрх 350 байна.

2024-2025 оны хичээлийн жилд төрийн өмчийн 45, хувийн хэвшлийн 5 нийт 50 цэцэрлэг үйл ажиллагаа явуулж, 281 бүлэгт 9078 хүүхэд хүмүүжиж байна. Сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалт 88.3 байгаа нь өмнөх оны хамрагдалтаас 1.2 хувиар их байна. Ерөнхий боловсролын 34 сургуулийн 997 бүлэгт 25043 хүүхэд суралцаж байгаа нь өмнөх оны хичээлийн жилийнхээс 38 хүүхдээр буюу 0.9 хувиар их байна. Ерөнхий боловсролын сургуулийн хамран сургалтын хувь 93.7 байна. Политехник коллежид 1151 хүүхэд суралцаж байгаа нь өмнөх хичээлийн жилийнхээс 41 хүүхдээр буюу 0.9 хувиар бага байна. Өмнөх хичээлийн жилд 29 дотуур байранд 2084 хүүхэд амьдарч байсан бол энэ хичээлийн жилд 30 дотуур байранд 2135 хүүхэд амьдарч, боловсролын болон бусад шаардлагатай үйлчилгээг авч байна. 2024 онд хүүхдийн ордон, спортын ордон болон ерөнхий боловсролын сургуулиуд, соёлын төвийн дэргэдэх хөгжүүлэх дугуйлан секцэд 13600 хүүхэд суралцаж, урлаг соёлын арга хэмжээнд 5890, спортын арга хэмжээнд 8350 хүүхэд хамрагдсан байна.

Аймгийн хэмжээнд 2024 онд 1720 хүүхэд шинээр мэндэлсэн нь өмнөх оноос 249 хүүхдээр буюу 12.6 хувиар буурсан байна. Мөн энэ онд 574 хүн нас барснаас 01 хүртэлх насандаа эндсэн хүүхэд 22, 01-05 насандаа эндсэн хүүхэд 6 байна. 2023 онд 39 хүүхэд бусдад үрчлэгдэж байсан бол 2024 онд 31 хүүхэд үрчлэгдсэн байна. 5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл 1.5, нярай, нялхас, перинаталь эндэгдэл 1000 амьд төрөлтөд 1.8-6 пунктээр тус тус буурсан боловч улсын дунджаас 0.6-1.1

пунктээр өндөр байна. Өсвөр насны (10-19 нас) охидын төрөлт сүүлийн жилүүдэд буурч байгаа хэдий ч 2022 онд 73, 2023 онд 78, 2024 онд 76, үр хөндөлт 2022 онд 22, 2023 онд 9, 2024 онд 8 байгаа нь улс, аймгийн дунджаас 2.2 пунктээр өндөр байна.

Сүүлийн жилүүдэд аймгийн төвд хүн амын төвлөрөл ихсэж, дийлэнх нь гэр хороололд амьдарч байгаагийн улмаас хүүхэд агаарын бохирдлоос үүдэлтэй амьсгалын замын өвчинд өртөх нь ихсэж байна. Эцэг, эх, асран хамгаалагчдын хариуцлагагүй байдал, хүүхдэд тавих анхаарал, халамж сул байдлаас шалтгаалж, 5 хүртэлх насны хүүхэд ахуйн осол гэмтэлд өртөх, халуун шингэнд түлэгдэх асуудал байсаар байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй 590 хүүхэд байгаа нь нийт хүүхдийн 1.3 хувийг эзэлж байна. 2023-2024 оны хичээлийн жилд хөгжлийн бэрхшээлтэй 201 хүүхэд ерөнхий боловсролын сургуульд сурч байсан бол 2024-2025 оны хичээлийн жилд 203 хүүхэд боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байна. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагат 65 хүүхэд хүмүүжиж байсан бол энэ хичээлийн жилд 55 хүүхэд хүмүүжиж байна.

Өвөрхангай аймаг дахь Сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрээр эцэг эх байх эрхийг нь хассан буюу түдгэлзүүлсэн, бүтэн өнчин харж асрамжлах хүнгүй 03-18 насны 19 хүүхэд Хархорин суманд үйл ажиллагаа явуулдаг хүүхдийн асрамж, халамжийн “Солонго”, Улаанбаатар хот дахь “Өнөр бүл” төвд амьдарч хөгжил, хамгааллын үйлчилгээнд хамрагдаж байна.

Аймгийн хэмжээнд буддын шашны 22 хийд, христийн шашны 4 сүм цуглаан үйл ажиллагаа явуулж, аймгийн Ганданпунцоглин хийдэд 6, Хархорин сумын Шанхын хийдэд 7, Эрдэнэзуу хийдэд 5, нийт 18 хүүхэд буддын шашны ном үзэж шавилан сууж байна.

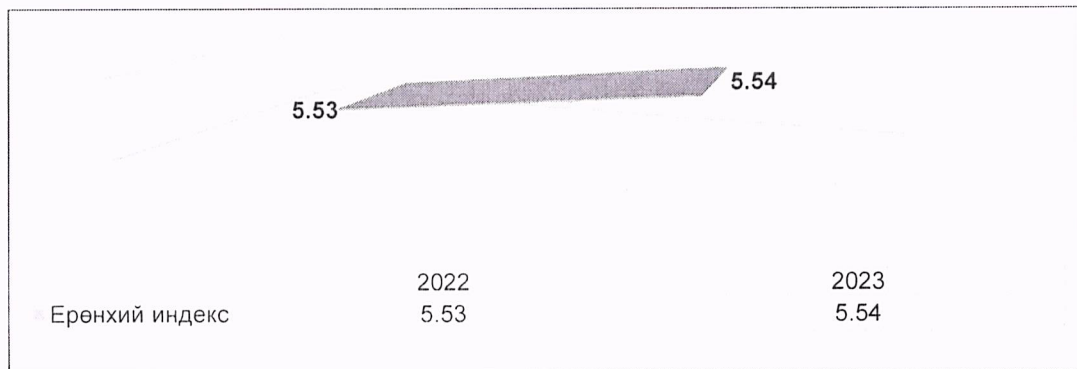
Аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний агентлаг Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газрын дэргэдэх хүчирхийллийн хохирогч хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг Түр хамгаалах байранд 2020-2024 онд гэр бүлийн болон бусад хүчирхийлэл дарамтад өртсөн 203 хүүхэд, 65 эмэгтэй байрлаж, хамгааллын болон нэн шаардлагатай бусад үйлчилгээг авсан байна.

Насанд хүрээгүй хүнээс үйлдэгдсэн болон хохирсон гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг авч үзвэл 2024 онд хүүхдээс үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 16 бүртгэгдэж, өмнөх оны мөн үеэс 7 нэгжээр буюу 30.4 хувиар буурсан бол хүүхэд хохирсон гэмт хэрэг 50 бүртгэгдэж, 7 нэгжээр буюу 16.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. 50 хэрэгт 53 хүүхэд хохирсон бөгөөд гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдүүдийн нас, боловсрол, хүйсийн байдлаар нь авч үзвэл 33 буюу 37.7 хувь нь 14-17 насных, 20 буюу 62.2 хувь нь бага болон суурь боловсролтой, 31 буюу 41.5 хувь эмэгтэй хүүхэд хохирсон байна.

Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн 12 дугаар бүлэгт зааснаар хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг гэдэгт хүчиндэх, бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах, бэлгийн мөлжлөг, 16 насанд хүрээгүй хүнтэй бэлгийн харьцаанд орох гэж заасан. Насанд хүрээгүй хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэргийн хохирогчоор 2019 онд 10, 2020 онд 9, 2021 онд 24, 2022 онд 11, 2023 онд 13, 2024 онд 11 хүүхэд бүртгэгдэж, хэрэг хуулиар шийдвэрлэгдсэн байна. Бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхдүүд цаашид хүн худалдаалах гэмт хэрэг тэр дундаа бэлгийн мөлжлөгийн хохирогч болох эрсдэл өндөр байдаг тул бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдүүдэд үзүүлж байгаа үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

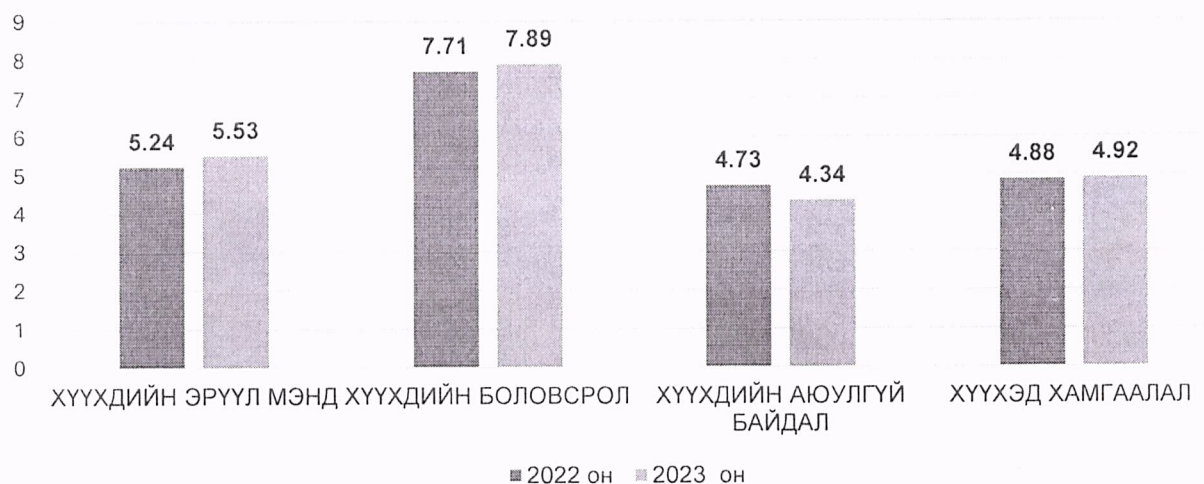
Аймгийн Хүүхдийн төлөө зөвлөлийн дэргэдэх Мэргэжлийн зөвлөх багаас санаачлан 2024 онд Өвөрхангай аймгийн “Хүүхдэд ээлтэй байдлын индекс тооцсон

үр дүн” (2022-2023) судалгааг хийлгэж, хүүхдэд ээлтэй байдлын ерөнхий индекс 2023 онд 5.54 байгаа нь 2022 оноос 0.01 нэгжээр өссөн байна гэж дүгнэсэн.

Хүүхдэд ээлтэй байдлын 4 бүлгийн 2023 оны индексийн дүнгээс харахад хүүхдийн эрүүл мэнд бүлгийн индекс 0.29 нэгжээр, хүүхэд хамгааллын индекс 0.04 нэгжээр тус тус өссөн бөгөөд хүүхдийн аюулгүй байдал бүлгийн индекс 0.39 нэгжээр буурсан байна. Хүүхдэд ээлтэй байдлын бүлгийн индексийн дүн өссөн нь салбарын байгууллагууд үр дүнтэй ажиллаж байгааг харуулахын зэрэгцээ цаашид үр дүнд тулгуурласан төлөвлөлт хийж ажиллах шаардлагатай байна гэж дүгнэсэн байна.

ХҮҮХДЭД ЭЭЛТЭЙ БАЙДЛЫН ИНДЕКС (4 бүлгээр)

Судалгаагаар индекс доогуур дараах үзүүлэлтүүдийг сайжруулах нэн шаардлагатай гэж үзэн тулгамдаж буй асуудлыг эрэмбэлсэн байна. Үүнд:

№	Тулгамдаж буй асуудлууд	индекс		эрэмбэ
		2022	2023	
1	Зам тээврийн осолд өртсөн хүүхдийн тоо	3.40	2.71	I
2	Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо	3.54	3.55	II
3	Эрсдэлт нөхцөлд амьдарч байгаа хүүхдийн тоо	4.24	4.24	III
4	0-5 хүртэл насны хүүхдийн эндэгдэл	4.94	4.42	IV
5	Хүүхдийн эсрэг үйлдсэн гэмт хэргийн тоо	4.60	4.44	V
6	Бэлгийн хүчирхийлэл, хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо	4.39	4.57	VI
7	Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдийн тоо	5.61	4.62	VII

8	Гэмт хэргийн улмаас хохирсон хүүхдийн тоо	4.72	4.74	VIII
9	Өсвөр насны төрсөн охидын төрөлтийн хувь	4.71	4.78	IX
10	Осол гэмтэлд өртсөн хүүхдийн хувь	5.12	5.00	X
11	0-5 хүртэл насны тураалтай хүүхдийн хувь	6.32	5.00	XI
12	Халуун шингэний улмаас түлэгдсэн хүүхдийн хувь	5.29	5.10	XII

Судалгааны зөвлөмж дүгнэлтээс харахад хүүхдэд ээлтэй байдлыг сайжруулахдаа 5 зорилгын хүрээнд хэрэгжүүлэх зорилт, арга хэмжээг тодорхойлж өгсөн байна.

Мөн 2024 онд “Хүүхдийн эрхийн сургалт, судалгааны хүрээлэн” ТББ-аар “Өсвөр насны охидын хувийн хөгжил 2024” судалгааг хийлгэж, өсвөр насны охидын хувийн орон зайн болон бэлгийн халдашгүй байдлын ойлголт, гэр бүлийн орчны аюулгүй байдал, охидын хөгжлийн давуу чанарын үзүүлэлт дэд сэдвээр судлан дүгнэсэн байна. Энэхүү судалгааг 4 сумын (Арвайхээр, Богд, Уянга, Хархорин) 250 гаруй өсвөр насны охид, 60 гаруй насанд хүрэгчийг оролцуулан авч, охидын насны онцлогийг харгалзан боловсруулсан асуумжаар 10-14 насны оролцогчоос охидын хувийн хөгжлийн талаар, 15-18 насны оролцогчоос охидын бэлгийн халдашгүй байдлыг хамгаалах талаар асуумж авч, оролцогч бүх охидоос хөгжлийн давуу чанарын үзүүлэлтийг 5 орчноор тодорхойлох 58 асуумж бүхий стандарт асуулгад хариу авч дүгнэсэн байна. Судалгааны дүгнэлт, зөвлөмжөөс харахад:

Өсвөр насны охидыг бэлгийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хэрэгжүүлж буй бодлого, үйл ажиллагааны үр дүн нь “хүрвэл зохих охидын гуравны хоёроос илүүд хараахан хүрч чадаагүй” тул 10-14 насны охидын хувийн орон зайн талаарх мэдлэг, бэлгийн халдашгүй байдлын тухай ойлголт, гэр бүлийн орчны аюулгүй байдал, охидын хөгжлийн давуу чанарын талаар мэдлэг хангалтгүй, түүнийг ойлгох, өөрийгөө хамгаалах чадвар, сурч хэвшүүлэх дадал төлөвшиж эхлээгүй байна. Хүүхдийн эрхийн тухай хуульд заасан хамаарал бүхий заалтыг энэ насны охидын 56 хувь нь “сайн” мэддэг бол бусад нь “тааруу, мэдэхгүй, анх удаа уншиж байна” гэсэн байна. Ингээд дараах 4 чиглэлээр зөвлөмж, санал дүгнэлт гаргасан байна.

- ✓ Цаашид хэрэгжүүлэх бодлого, үйл ажиллагааны үндэслэл, төлөвлөлтөд холбоотой санал зөвлөмж, зураглал
- ✓ Охидын бэлгийн халдашгүй байдлыг хамгаалах талаар эцэг эх, асран хамгаалагчдад хамаарал бүхий санал зөвлөмж
- ✓ “Харилцааны хил хязгаар”-ын талаар бага болон өсвөр насны охидод хамаарал бүхий санал зөвлөмж
- ✓ “Хүүхдийн бэлгийн зан үйлийн үнэлгээний хэрэглүүр”-ийн талаар мэргэжилтнүүдэд зориулсан санал зөвлөмж

Цагдаагийн газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газрын судалгаа, “Багш айлчлал” аргачлалын хүрээнд хүүхдийн аюулгүйн зэргийг тодорхойлоход өндөр эрсдэлтэй буюу эрсдэлт нөхцөлд амьдарч байгаа 720 хүүхэд байгаа нь нийт хүүхдийн 1.6 хувийг эзэлж байна. Эдгээр хүүхдүүдийг хүүхдийн эрсдэлийн даатгалд даатгуулж, хяналтад авч ажиллаж байна.

Эцэг эх, асран хамгаалагч, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийн хүүхдийн хүмүүжил, хүүхдийн эрх, хамгааллын талаарх мэдлэг дутмаг, үүргээ биелүүлдэггүй, хариуцлагагүй, үлгэр дуурайлал муутай байдал нь хүүхдийг үл хайхрах, зодож шийтгэх, бие махбодын болон бэлгийн хүчирхийлэлд өртүүлэх, ялгаварлан гадуурхалт, үе тэнгийнхний дарамт дээрэлхэлт, хорт зуршилд автахад нөлөөлж, хүүхэд хамгааллын зонхилох тулгамдсан асуудал болоод байна. Мөн хүүхдийн эрхийн зөрчилд хөгжлийн ялгаатай байдал, нас, хүйс, нийгмийн байдлаар ялгаварлан гадуурхах асуудлууд байсаар байна. Иймд нийгмийн бүх орчинд

хүүхэдтэй зүй бус харьцах явдлыг илрүүлэх, мэдээлэх, хариу арга хэмжээ авахад анхаарч, хүүхэд хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлагатай байна.

Хүүхдүүд интернэт, цахим технологи ашиглах боломж нэмэгдэхийн хэрээр хүүхдийн эрх зөрчигдөх, цахим орчин дахь доромжлол, дарамтад өртөх, сэтгэл санааны болон бэлгийн хүчирхийлэл мөлжлөгт өртөх эрсдэл нэмэгдэж байна. Учир нь дийлэнх эцэг эх, асран хамгаалагчдын ойлголт, мэдлэг дутмаг, хүүхдэдээ тавих анхаарал, хараа хяналт сул байгаагаас цахим орчны зүй зохистой хэрэглээний талаар хүүхдэдээ зааж сургаж, хяналт тавьж чадахгүй байна. Гэр бүлийн орчинд эцэг эх, асран хамгаалагч нь, сургуулийн орчинд багш нар, сургуулийн нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчид бусад орчинд төр, төрийн бус байгууллага, хуулийн этгээд, насанд хүрэгчид өөрсдийн эрх, үүргээ биелүүлэх замаар хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, хөгжилд сөрөг нөлөө үзүүлэх тоглоом, мэдээ мэдээлэл, цахим сүлжээнээс хамгаалах үүргийг хүлээдэг билээ. Харилцаа холбооны зохицуулах хорооноос хийсэн судалгаанд хамрагдсан 10 хүүхэд тутмын 8 нь нэгээс олон буюу дунджаар нэг хүүхэд 3-4 фейсбүүк хаягтай байна гэсэн мэдээлэл судалгаа (*Харилцаа холбооны зохицуулах хороо. 2021. Цахим орчин дахь хүүхдийн аюулгүй байдлын талаарх судалгааны тайлан*)-нд орсон байна. Монгол улсад нийт 6.0 сая орчим гар утас ашиглагддаг бол, 2.2 сая хүн интернэт болон нийгмийн сүлжээг ашиглаж байна. Фейсбүүкийн идэвхтэй хэрэглэгч 2.1 сая хүнээс 13-аас дээш насны хүн амын 90 хувь нь фейсбүүк хэрэглэдэг, үүнээс 52.6 хувь нь эмэгтэйчүүд, 47.4 хувь нь эрэгтэйчүүд байна гэсэн тоо баримт байна.

Сүүлийн үеийн судалгаа мэдээлэл, багш, ажилтнуудтай хийсэн ярилцлагаас харахад сургуулийн орчин дахь үе тэнгийнхний дарамт, хүчирхийлэл, дээрэлхэлт эрс нэмэгдсэн, энэ асуудал нь цахим орчинд шилжсэн байна. Үе тэнгийнхний дээрэлхэл бага ангийн сурагчдын дунд бага бол, 6-9 дүгээр ангийн сурагчдын дунд хамгийн их байдаг байна. Хүүхдүүд нийгмийн сүлжээ ашиглан, бие биеэ гутаан доромжлох, худал мэдээлэл тараах, өмссөн хувцас, ар гэрийн нөхцөл байдлаар нь ялгаварлах, гадуурхах явдал түгээмэл байна.

Хүүхдийн өмнө тулгамдаж буй эдгээр асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор аймгийн Засаг дарга, Хүүхдийн төлөө зөвлөлөөс 2015-2024 онд Хүүхэд хамгааллын бодлого хэрэгжүүлсэн амжилт, сургамж, туршлагадаа үндэслэн “ХАЙРЛАГДСАН ХҮҮХЭД” төсөл (цаашид “төсөл” гэх)-ийг боловсрууллаа. Энэхүү төсөл нь аймгийн Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хүүхдийн хөгжил, оролцоо, хамгааллыг хангах талаар дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэнэ.

1.2. ТӨСЛИЙН ЗАРЧИМ, ҮЕ ШАТ

- 1.2.1 Төслийн бодлого, үйл ажиллагаа нь төрөөс хүүхэд хамгааллын талаар баримтлах бодлого, үндсэн чиглэл, аймгийн хөгжлийн зорилтуудтай нийцсэн байх
- 1.2.2 Хүүхдийн эрх, дээд ашиг сонирхол, аюулгүй байдлыг нэн тэргүүнд тавих
- 1.2.3 Төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа нээлттэй, хүртээмжтэй, шударга, хүний эрх, жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах
- 1.2.4 Төслийг тасралтгүй, тогтвортой, салбар дундын хамтын ажиллагааг уялдуулан хэрэгжүүлэхэд нэгдсэн удирдлагаар хангах
- 1.2.5 Олон улсын хөгжлийн чиг хандлага болон үндэсний онцлог, хүүхэд хамгааллын тухай хуульд заасан хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний хэм хэмжээнд нийцсэн байх
- 1.2.6 “Хайрлагдсан хүүхэд” төслийг аймгийн Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөртэй уялдуулан 2025-2028 он хүртэлх 4 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлнэ.

1.3. ТӨСЛИЙН АЛСЫН ХАРАА, ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

1.3.1. АЛСЫН ХАРАА:

Хүүхдийн эрх, дээд ашиг сонирхол, аюулгүй байдлыг хангах тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхдийн сайн сайхан байдлыг хангаснаар идэвхтэй, бүтээлч, хөгжсөн иргэнийг төлөвшүүлнэ.

1.3.2. ЗОРИЛГО

Хүүхдийг аливаа хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлж, эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг илрүүлэх, шуурхай тусламж, хамгаалах, нөхөн сэргээх хүүхэд хамгааллын хариу үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулж, хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг, хүчирхийлэл, эрсдэлт нөхцөлийг бууруулахад оршино.

1.3.3. ЗОРИЛТ

1.3.3.1. Гэр бүл, нийгмийн орчин дахь хүүхэд хамгааллыг салбар дундын зохицуулалттай сайжруулж, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчид, эцэг эх, асран хамгаалагчдыг чадавхжуулах, үүрэг хариуцлагыг сайжруулах

1.3.3.2. Хүүхэд хамгааллын тогтолцоо, бодлого шийдвэр, удирдлага зохион байгуулалтыг орон нутгийн түвшинд сайжруулж, бодлого зохицуулалтаар хангах

1.3.3.3. Хүүхдийн хөгжил, оролцоог нэмэгдүүлж, хүүхэд өөрийн үүрэг хариуцлагыг сайжруулж, төлөвших нөхцөлийг бүрдүүлэх

1.4. ТӨСЛИЙН ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Бүх сум, баг, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллага, нийт иргэдэд хамаарна.

- Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагууд (аймаг, сум, баг)
- Нутгийн захиргааны байгууллагууд (аймаг, сум, баг)
- Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн байгууллагууд
- Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл (аймаг, сум)
- Хүүхдийн төлөө зөвлөл (аймаг, сум)
- Хүүхдийн эрхийн хууль зүйн хороо
- Хамтарсан баг (аймаг, сум, баг)
- Хүүхдийн өөрийн удирдлагын байгууллагууд
- Хүүхэд хамгааллын баг (ЕБС, СӨББ)
- Байгууллагын дэргэдэх Эцэг эхийн зөвлөл
- Эцэг эх, олон нийт, иргэд

1.5. ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХУГАЦАА

“Хайрлагдсан хүүхэд” төслийг аймгийн Засаг даргын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөртэй уялдуулан 2025-2028 он хүртэл хэрэгжүүлж, 4 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлнэ.

Хоёр. ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

2.1. Төслийн “Гэр бүл, нийгмийн орчин дахь хүүхэд хамгааллыг салбар дундын зохицуулалттай сайжруулж, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчид, эцэг эх, асран хамгаалагчдыг чадавхжуулах, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх” 1 дүгээр зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.1.1. ГЭР БҮЛ ДЭХ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Эцэг эх, асран хамгаалагчдын хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэх, асарч хамгаалах, үлгэрлэн сургах үүрэг хариуцлагыг сайжруулах хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.1.1. Гэр бүлийн орчинд хүүхдийн сайн сайхан байдлыг хангаж, эцэг эх, асран хамгаалагчид хүүхдийн амьдарч буй гэр орчны эрсдэлийн үнэлгээг давтамжтай хийж, эрсдэлийг арилгах, гэр бүлийн хүрээнд хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлэх;
- 2.1.1.2. Гэр бүл төвтэй хүүхэд хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, эцэг эх, асран хамгаалагчдын хандлагыг сайжруулах, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг бүх шатанд зохион байгуулах;
- 2.1.1.3. Хүүхдийг насны онцлогт нь тохируулж асран халамжлах, хүмүүжүүлэх мэдлэг, хандлагыг эцэг эх, асран хамгаалагчдад төлөвшүүлэх, арга зүйгээр дэмжих;
- 2.1.1.4. Архинд донтох эмгэг, ахуйн хүрээний архидалтыг бууруулах чиглэлээр төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэд олон нийтийн сайн дурын идэвхийг өрнүүлж, гудамжны ахлагч, хөршийн холбоо арга хэмжээ, аян зохион байгуулах;
- 2.1.1.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагч, гэр бүлийн гишүүдийг хүүхдээ асрах, сэргээн засах, эрүүл мэндийн анхны тусламж үзүүлэх, хөгжүүлэх сургалтад үе шаттай хамруулж, мэргэжил арга зүйгээр дэмжих;
- 2.1.1.6. Гэр бүлийн орчинд хүүхдийг насны онцлогт тохирсон хөдөлмөрт сургах, эергээр хүмүүжүүлж, зөв үлгэрлэн дагуулах арга зүйг харилцан суралцах, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх.

2.1.2. БОЛОВСРОЛЫН САЛБАР ДАХЬ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Бүх шатны боловсролын сургалтын байгууллага, насан туршийн суралцахуйн төв, сүм хийдийн дэргэдэх шашны сургууль, дотуур байрын орчинд багш, ажилтан, албан хаагчид, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийн үүрэг хариуцлагыг сайжруулах хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.2.1. Сургалт, хүмүүжлийн орчны эрүүл ахуйн шаардлага, стандартыг хангаж, хүүхдүүд эрүүл, аюулгүй орчинд сурч хөгжих, чанартай хоол тэжээл, цэвэр ус, эрүүл мэнд, ариун цэврийн үйлчилгээ авах нөхцөл боломжийг бүрдүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;
- 2.1.2.2. Сурагчдын нас сэтгэхүйн онцлогт тохирсон хөгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээг хэрэгжүүлж, тэдний бэрхшээлийг даван туулах чадамж, бие бялдар, оюун санаа, сэтгэлгээ, амьдрах ур чадварыг хөгжүүлж, хандлага төлөвшилд гарч буй ахиц өөрчлөлтийг дэмжих;
- 2.1.2.3. Дунд, ахлах ангийн сурагчдад сайн дурын болон хүмүүнлэгийн ажлын хөтөлбөр хэрэгжүүлж, үе тэнгийн дээрэлхэлт, ялгаварлан гадуурхалтаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах нийгмийн ажил, сэтгэл зүйн үйлчилгээг хөгжүүлэх;
- 2.1.2.4. Багшийн ёс зүй, хүүхэдтэй ажиллах арга зүйг дээшлүүлэх, хүүхдэд нийгэм, сэтгэл зүйн дэмжлэг тусалцаа, үйлчилгээ үзүүлдэг арга зүйг нэвтрүүлэх
- 2.1.2.5. Сургууль доторх болон ойролцоох кафе, хоолны газрын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, хүнсний мэргэжлийн байцаагч нарын хяналтыг тогтмолжуулах, сургууль, цэцэрлэгийн орчинд хүүхдийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх хүнсний бүтээгдэхүүний худалдаа үйлчилгээг хориглох;
- 2.1.2.6. Хүүхдийг боловсролын үйлчилгээнд тэгш хамруулах зарчмыг баримталж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн гэр бүл, орон нутгийн онцлог байдалд

нийцсэн, тохируулгат орчин, дэд бүтэцтэй, хувилбартай, гэрийн сургалттай боловсролын үйлчилгээг бүх түвшинд бий болгох;

- 2.1.2.7. Хөдөө, орон нутгийн болон нийгэм, эдийн засгийн хувьд ялгаатай бүлгийн хүүхдийн боловсролын чанарын ялгааг арилгаж, малчин эцэг, эх, асран хамгаалагчийн дэргэд бага боловсролд бэлтгэх боломжийг бүрдүүлэх.

2.1.3. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАР ДАХЬ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Эрүүл мэндийн байгууллага, эмч, эмнэлгийн ажилтан, албан хаагчид, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлж, хүүхдэд чиглэсэн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг сайжруулах хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.3.1. Сургуульд суурилсан хүүхдийн эрүүл мэндийн эрт илрүүлгийн үзлэгийг тогтмолжуулж, хүүхдэд ээлтэй, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, хүүхдийг сэргийлж болох өвчлөл, эндэгдлээс урьдчилан сэргийлж өвчлөлийг бууруулах;
- 2.1.3.2. Бага насны хүүхдийн цогц хөгжлийг дэмжих хөтөлбөр арга хэмжээг үйлчилгээний стандартын дагуу, үе шаттай хэрэгжүүлэх, талуудын оролцоог хангах;
- 2.1.3.3. Хүүхдийн амны хөндийн эрүүл мэндийг дэмжих арга хэмжээг сургууль, цэцэрлэгийн байгууллагаар дамжуулан, эцэг, эх, асран хамгаалагч, гэр бүлийн гишүүдийг татан оролцуулах, олон нийтийн хөдөлгөөн өрнүүлэх, “Шүдний олимпиад” арга хэмжээг тогтмолжуулах;
- 2.1.3.4. Өсвөр насны хүүхдүүдэд бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн боловсролын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, хүүхдийн оролцооны байгууллагаар дамжуулан үе тэнгийн сургагч бэлтгэх, шаардлагатай үйлчилгээнд зуучлах нууцлалтай чатбот үйлчилгээг нэвтрүүлэх;
- 2.1.3.5. Хүүхдийг дэлгэцийн донтолт, архи, тамхи, мансууруулах бодис, хүчирхийлэл, дарамт, эрсдэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах чиглэлээр сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх, сургалт сурталчилгааны ажлыг бүх шатанд зохион байгуулах.

2.1.4. ХЭВЛЭЛ МЭДЭЭЛЭЛ, ЦАХИМ ОРЧИН ДАХЬ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Хүүхэд, өсвөр үеийнхний хэвлэл мэдээлэл, өргөн нэвтрүүлэг, цахим орчны хэрэглээнд анхаарч, хүүхдийн хүмүүжил төлөвшилд сөрөг нөлөө үзүүлэхүйц цахим тоглоом, цахим сүлжээнээс хүүхдийг хамгаалах, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгч талуудын үүрэг хариуцлагыг сайжруулах хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.4.1. Цахим орчинд хүүхдийн эрх ашиг зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлж, хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд цахим орчны ёс зүйтэй хэрэглээг хэвшүүлэх, сөрөг нөлөө бүхий контент, мэдээллийг тодорхойлж, насны ангиллын тэмдэг тавих, хандалтыг хязгаарлах, устгах системтэй арга хэмжээ авах;
- 2.1.4.2. Хүүхдэд ээлтэй хэвлэл мэдээллийн байгууллагын ёс зүйг төлөвшүүлэх, өргөн нэвтрүүлгийн болон радио, телевизийн хөтөлбөрийн хүчирхийлэл, дайн, түрэмгийлэл, садар самууныг сурталчилсан нэвтрүүлэг, кино контентод хяналт тавьж, хязгаарлалт хийх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;
- 2.1.4.3. Хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчид, хүүхэдтэй ажиллаж буй бүх талуудад хүүхдийг цахим урхидалтад өртөх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж, цахим орчны хүүхэд хамгааллын асуудалд анхаарал хандуулах нөхцөл боломж бүрдүүлж, мэдлэг мэдээлэл олгох компанит ажлууд зохион байгуулах;

- 2.1.4.4. Цахим орчны зүй зохистой хэрэглээний талаар хүүхдэдээ зааж сургаж, хяналт тавихад эцэг эх, асран хамгаалагч, оролцогч талуудыг чадавхжуулах.

2.1.5. ОЛОН НИЙТИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ, ҮЙЛЧИЛГЭЭН ДЭХ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Худалдаа, үйлчилгээ, олон нийтийг хамарсан арга хэмжээ, жагсаал, цуглаан, замын хөдөлгөөн, хүүхэд оролцсон шалгалт, уралдаан тэмцээний үед хүүхдийг эрсдэлт нөхцөлд орох, осол гэмтэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ

- 2.1.5.1. Орон нутгийн хэмжээнд барьж байгуулсан хүүхдийн тоглоомын талбай, урлаг, спортын заал, танхимын аюулгүй байдлыг хангаж, стандартыг мөрдүүлэх, засварлаж сайжруулах арга хэмжээ авч, хүүхдэд ээлтэй, аюулгүй бүтээн байгуулалт бий болгох;
- 2.1.5.2. Хүүхдийн гэрээс сургууль хүртэлх замын аюулгүй байдлыг хангаж, хүүхэд гудамж талбайд гэрийн тэжээмэл болон эзэнгүй амьтдын дайралтад өртөх, ил цахилгааны утас, траншейны нүх зэрэг эрсдэлд өртөхөөс сэргийлж аюулгүй байдлыг хангах зохицуулалтыг бүх орчинд хийх;
- 2.1.5.3. Номын сан, хүүхдийн тоглоомын төв, музей, кино театр, спорт, чийрэгжүүлэлтийн болон худалдаа үйлчилгээний төвд, хүүхдийн хөгжлийг дэмжих, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, ээлтэй орчин бүрдүүлэх, хүүхдэд ном унших дадлыг төлөвшүүлэх ажлыг бүх талын хамтын оролцоотой хийх;
- 2.1.5.4. Сургуулиас гадуурх сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагаа, сургалтын чанар, хүртээмж, үнэ төлбөрийн асуудалд үнэлгээ хийж дүгнэлт гаргах, сургалтын чанарыг сайжруулахад чиглэсэн үр дүнтэй арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;
- 2.1.5.5. Насанд хүрээгүй хүнээр хууль, тогтоомжоор хориглосон хөдөлмөр эрхлүүлэхгүй байх тухай холбогдох хуулийн заалтыг хүүхэд, эцэг эх, асран хамгаалагчид, олон нийтэд сурталчлах, хэрэгжүүлэх, үе шаттай арга хэмжээ авах;
- 2.1.5.6. Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт хэлэлцээрт “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-ыг мөрдүүлэх, хүүхдийн тэвчишгүй хөдөлмөрийг устгах чиглэлээр нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.

2.1.6. СОЁЛ, СПОРТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААН ДАХЬ ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Соёл, спортын үйл ажиллагаа, урлагийн тоглолт, спортын тэмцээн, хурдан морины уралдаан бусад арга хэмжээнд хүүхдийн хөгжил, эрүүл мэнд, хүмүүжил төлөвшилд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй орчныг бүрдүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.6.1. Соёл, спорт, олон нийтийн арга хэмжээнд оролцож байгаа хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах, “Соёл, спорт, олон нийтийн үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулах, эрхийг хамгаалах журам”(Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, Соёл, урлагийн газрын даргын хамтарсан 2022 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдрийн А/242, А/76 дугаар тушаал)-ын хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих;
- 2.1.6.2. Хурдан морь унаач хүүхдийн эрхийг хамгаалж, хүүхдийн бүртгэл, мэдээллийг сайжруулах, зөвшөөрөгдсөн уралдаан, морины сунгаа, уралдааны бэлтгэлийн үед хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах,

стандартыг мөрдүүлэх, хамтрагч талууд гэрээний үүргийг биелүүлэх ажлыг тогтмолжуулах;

- 2.1.6.3. Соёл, спортын үйл ажиллагаанд хүүхдийг оролцуулах, хүүхдийн эрхийг хамгаалахад соёл, урлаг, биеийн тамир, спорт, боловсролын салбарын багш, дасгалжуулагч, арга зүйчдийн хүүхэд хамгааллын мэдлэгийг дээшлүүлэх, хүүхдийн эрх, хамгааллын сургалтад хамруулж, байгууллагуудтай санамж бичиг байгуулж, хяналт тавих.

2.1.7. ГАМШГИЙН ОНЦГОЙ НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ҮЕИЙН ХҮҮХЭД ХАМГААЛАЛ

Гамшиг, гамшгийн онцгой нөхцөл байдлын үед хүүхдийн амь нас, аюулгүй байдлыг хангах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдэд учрах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг шуурхай үзүүлэх арга хэмжээ

- 2.1.7.1. Байгалийн аюулт үзэгдэл, ган, зуд, үер усны аюул, болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах, бэлэн байдлыг хангахад хүүхэд хамгааллын асуудлыг нэн тэргүүнд авч үзэх, шаардлагатай дэмжлэг үйлчилгээг шуурхай хүргэх;
- 2.1.7.2. Орон нутгийн гамшгийн эрсдэл, байгаль цаг уурын онцлогт тохирсон гамшгийн бэлэн байдлын төлөвлөгөө боловсруулах, арга зүй эзэмшүүлэх сургалт дадлагыг байгууллага бүр хийж, гамшгийн үеийн хүүхэд хамгааллыг сайжруулах салбар дундын хамтын ажиллагааг дэмжих, бэлэн байдлын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх;
- 2.1.7.3. Гамшгийн үед хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тэдэнд тусламж үйлчилгээ үзүүлэх журмыг хэрэгжүүлэх сургууль, цэцэрлэг, хүүхдийн байгууллагуудад гамшгаас хамгаалах дадлага, сургуулилыг тогтмолжуулах;
- 2.1.7.4. “Өсвөрийн аврагч” хүүхдийн оролцооны бүлгээр дамжуулж, өсвөр насны хүүхдүүдийн мэдлэг хандлагыг сайжруулах сургагч багш нарыг бэлтгэж, гамшиг ослын үеийн хүүхэд хамгаалал, бэлэн байдлын талаар мэдээллийг түгээх.

- 2.2. Төслийн “Хүүхэд хамгааллын тогтолцоо, бодлого шийдвэр, удирдлага зохион байгуулалтыг орон нутгийн түвшинд сайжруулж, бодлого зохицуулалтаар хангах” 2 дугаар зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

- 2.2.1. Хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлэх, хүүхдийн эрх зөрчигдөх, хүчирхийлэл дарамтад өртөхөөс урьдчилан сэргийлж, байгууллага, аж ахуйн нэгж бүр “Хүүхэд хамгааллын бодлого” боловсруулж, баталж, мөрдөх ажлыг байгууллагын дэргэдэх Эцэг эхийн зөвлөлийг түшиглэн зохион байгуулах;
- 2.2.2. Хүүхдийн асрамж, халамжийн төв, хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд хамрагддаг, дотуур байр, сүм, хийдэд шавилан суудаг хүүхдүүд, бусдад үрчлэгдсэн болон бүтэн өнчин хүүхдийн амьдрах орчинд нөхцөл байдлын үнэлгээ хийж, хяналт тавих ажлыг үе шаттай, тогтмол зохион байгуулах, камержуулах;
- 2.2.3. Аймаг, сумын Хүүхдийн төлөө зөвлөл, Хүүхдийн эрхийн хууль зүйн хороо, Хамтарсан багийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, гишүүдийг хүүхдийн эрх, хамгааллын чиглэлээр мэргэшүүлэх, хамтын ажиллагааг сайжруулах;
- 2.2.4. “Хүүхдийн тусламжийн 108 утас”-нд ирсэн кейс, мэдээллийн шийдвэрлэлтийг сайжруулж, ЕБС-иуд, хүүхдийн ордон, спортын ордон зэрэг соёл, олон нийтийн үйлчилгээний байгууллагуудад “Итгэлтэй утас”-ыг байршуулж, хүүхэд үйлчилгээ авах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх;

- 2.2.5. Эрсдэлт нөхцөлд амьдарч буй хүүхдүүдэд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлэх сайн дурын ажилтнуудыг бэлтгэж, дэмжих, урамшуулах арга хэмжээ авах
- 2.2.6. Хүүхэд хамгааллын санхүүжилтийг тухайн жилийн төсвийн төсөлд тусгах, зарцуулалтад хяналт тавих;
- 2.2.7. Хүүхэд, гэр бүлийн нийгмийн ажилтны ажиллах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлж, нийгмийн баталгааг хангах.

2.3. Төслийн “Хүүхдийн хөгжил, оролцоог нэмэгдүүлж, хүүхэд өөрийн үүрэг хариуцлагыг сайжруулж, төлөвших нөхцөлийг бүрдүүлэх” 3 дугаар зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

2.3.1. ХҮҮХДИЙН ӨӨРИЙН ХӨГЖИЛ ОРОЛЦОО, ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА

- 2.3.1.1. “Хүүхдээ сонсох өдөр”-ийн өдөр, хугацааг тодорхой, календарчилсан өдөртэй болж, бүх нийтээр дагаж мөрдөх, хүүхдээс гарсан санал санаачилгыг дэмжих, шийдвэрлэх;
- 2.3.1.2. Хүүхдийн өөрийн удирдлагын байгууллагаар дамжуулан хүүхдийн оролцох, сурч хөгжих эрхийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх;
- 2.3.1.3. Хүүхдийн оролцооны байгууллагууд, бүлэг нөхөрлөлийн үйл ажиллагааг арга зүйгээр дэмжиж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулах;
- 2.3.1.4. Хүүхэд, өсвөр үеийнхэнд өөрийгөө илэрхийлэх, бусдыг хүндлэх, маргаан зөрчлийг эв зүйгээр зохицуулах ёс суртахууныг төлөвшүүлэх, нийгмийн харилцааны чадварт сургах арга зүй боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- 2.3.1.5. Өсвөр үеийнхнийг нийгмийн сайн сайхан байдалд чиглэсэн сайн дурын, хүмүүнлэгийн ажил хийх, сайн үйлст уриалж чиглүүлэх олон нийтийн санал санаачилга, аяныг өрнүүлж, арга хэмжээ зохион байгуулах;
- 2.3.1.6. Дунд ахлах ангийн сурагчдыг хөдөлмөр зуслан, сургалт, дадлагаар дамжуулж, амьдрах ухааны арга барил эзэмшүүлэх, сургах хөтөлбөрт арга хэмжээг идэвхжүүлж, тогтмолжуулах;
- 2.3.1.7. Сэтгэлгээний өөрчлөлт хийж, зөв хандлага төлөвшүүлэх, биеэ даасан, үүрэг хариуцлагаа ухамсарласан идэвхтэй, бүтээлч, хөгжсөн иргэн болох чиглэлээр үе тэнгийн сургагч багш нарыг бэлдэж, сургалт, нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулах, түгээн дэлгэрүүлэх.

Гурав. ТӨСЛИЙН УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Төслийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд хүүхэд хамгааллын удирдлага, зохион байгуулалт нь аймаг, сум, багийн Засаг дарга, Хүүхдийн төлөө орон нутгийн зөвлөл, хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын асуудал хариуцсан орон нутгийн байгууллага байх ба сум, багийн хүүхэд, гэр бүлийн нийгмийн ажилтан, хүүхдийн эрхийн хууль зүйн хороо, хамтарсан баг, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгч бүх талууд төр, төрийн бус, аж ахуй нэгж байгууллагууд хамтран гүйцэтгэнэ.

3.1.1. НУТГИЙН ӨӨРӨӨ УДИРДАХ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ,

Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага нь нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, шаардагдах төсвийг баталж, хэрэгжилтийн үр дүнг хэлэлцэж, төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллага, хэвлэл мэдээллийн байгууллага, иргэдийн идэвх санаачилгыг дэмжин хамтран ажиллана.

3.1.2. ХҮҮХЭД, ГЭР БҮЛИЙН ХӨГЖИЛ, ХАМГААЛЛЫН АСУУДАЛ ХАРИУЦСАН ОРОН НУТГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ

Төслийн хэрэгжилтийг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж, мэргэжил, арга зүй, удирдлагаар хангах, төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллага, олон улсын байгууллагын хамтын ажиллагааг уялдуулан хэрэгжүүлж тайлагнана.

3.1.3. ХҮҮХДИЙН ТӨЛӨӨ ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ

Засаг дарга буюу хүүхдийн төлөө зөвлөлийн тэргүүн нь орон нутгийн жилийн төсөвт төслийн санхүүжилтийг тусгах, төслийн хэрэгжилтэд төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллага, олон улсын байгууллагын оролцоо, салбар дундын хамтын ажиллагааг удирдлага зохицуулалтаар хангаж, хяналт тавьж ажиллана.

3.1.4. ХҮҮХДИЙН ЭРХИЙН ХУУЛЬ ЗҮЙН ХОРООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ

Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцогч хүүхдэд шаардлагатай тусламж үйлчилгээ үзүүлж, төслийн хэрэгжилтийг хангаж, биелэлтийг Хүүхдийн төлөө зөвлөлд тайлагнана.

3.1.5. ХАМТАРСАН БАГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ, АРГА ХЭМЖЭЭ

Орон нутгийн хэмжээнд төслийг хэрэгжүүлж, эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд, гэр бүлийг илрүүлэх, хамгаалах, шуурхай тусламжийн үйлчилгээнд холбон зуучлах, хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг таслан зогсоох, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх талаар олон нийтэд зориулсан сургалт, сурталчилгааны ажлыг төр, төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулна.

3.1.6. ХҮҮХДИЙН ӨӨРИЙН УДИРДЛАГЫН БАЙГУУЛЛЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭХ ҮҮРЭГ, АРГА ХЭМЖЭЭ

Хүүхдийн эрх, хамгаалал, хөгжил, оролцооны талаар нийгэмд дуу хоолойгоо хүргэж, хүүхдийн оролцооны байгууллагыг бэхжүүлэх, хүүхдүүдийг чадавхжуулах тэгш оролцоог хангаж, төр, төрийн бус, аж ахуйн нэгж байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

Дөрөв. ТӨСЛИЙН САНХҮҮЖИЛТ, ҮР ДҮН, ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ, ХЯНАЛТ ҮНЭЛГЭЭ

4.1. САНХҮҮЖИЛТ

Төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг дараах хөрөнгийн эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ.

- Улсын болон орон нутгийн төсөв
- Аймгийн 5 жилийн үндсэн чиглэл, жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөнд жил бүр төсөв тусгах
- Олон улсын байгууллага, хандивлагч орны зээл, тусламж, төсөл, хөтөлбөр
- Иргэдийн сайн дурын хандив, дэмжлэг, бусад эх үүсвэр

4.2. ХҮЛЭЭГДЭЖ БУЙ ҮР ДҮН, ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ

- 4.2.1. Аймгийн хэмжээнд хүүхдийн эрхийн зөрчил, эрсдэлт нөхцөл байдал, хүүхэд хохирсон гэмт хэрэг, хүчирхийлэл буурч, хүүхдийн эрх хангагдсан байна.
- 4.2.2. Хүүхдийн эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулах чадвартай орон нутаг болсон байна.
- 4.2.3. Хүүхдийн эрхийг нэгдүгээрт тавьж, эцэг эх, асран хамгаалагч, үүрэг хүлээгчдийн үүрэг, хариуцлага сайжирч, оролцоо нэмэгдсэн байна.

- 4.2.4. Хүүхэд хамгааллын тогтолцооны хамтрагч талуудын хамтын ажиллагаа сайжирч, хүүхдийн эсэн мэнд амьдрах, сурч хөгжих, оролцох орчин нөхцөл аюулгүй, хүчирхийлэлгүй, хүүхдэд ээлтэй болсон байна.
- 4.2.5. Хүүхэд хамгааллын мэргэжлийн үйлчилгээг чанартай үзүүлдэг болсон байна.
- 4.2.6. Орон нутагт суурилсан хүүхэд хамгааллын санаачилга аргачлалыг туршин хэрэгжүүлж, орон нутгийн онцлог бүхий шинэ хэлбэрийг хөгжүүлж, сайн туршлага, жишиг бий болсон байна.

4.2.2. ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮР ДҮНГ ДАРААХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭЭР ДҮГНЭНЭ.

Шалгуур үзүүлэлт	Хэм-жих нэгж	Суурь түвшин		Зорилтот түвшин				Эх сурвалж	Хариуцах байгууллага
		Он	Үзүүлэлт	Он	Үзүүлэлт	Он	Үзүүлэлт		
“Гэр бүл, нийгмийн орчин дахь хүүхэд хамгааллыг салбар дундын зохицуулалттай сайжруулж, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчид, эцэг эх, асран хамгаалагчдыг чадавхжуулах, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх” 1 дүгээр зорилтын хүрээнд:									
Гэр бүлийн орчны эрсдэлийн бууралт	хувь	2024	-	2026	30	2028	50<	Цагдаагийн газар, Боловсролын газар, Онцгой байдлын газар, Эрүүл мэндийн газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газрын мэдээ, тайлан	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Онцгой байдлын газар, Сумдын ЗДТГ, Хамтарсан баг
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эцэг, эх асран хамгаалагчдад зориулсан сургалт, арга зүйн үйл ажиллагаа Хамрагдсан эцэг эх	тоо	2024	6	2026	11	2028	20<	Боловсрол-ын газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Эрүүл мэндийн газар, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, Сумдын ЗДТГ-ын мэдээ, тайлан	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар Боловсролын газар Эрүүл мэндийн газар
	тоо		13		25		50<		
Эрүүл ахуйн стандарт, шаардлагыг хангасан сургалтын орчин	хувь	2024	50	2026	60	2028	70<	Боловсролын газар, Биеийн тамир, спортын газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газрын мэдээ, тайлан	Боловсролын газар Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар

Сургуулийн хүрээнд хийгдэж байгаа сэтгэл зүйн үйлчилгээ Хамрагдсан багш, сурагчид, эцэг эхчүүд	тоо	2024	209	2026	350	2028	500<	Боловсролын газрын тайлан мэдээ	Боловсролын газар
	тоо		280		450		600<		
Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн тохируулгат орчин Боловсролын үйлчилгээнд хамрагдалт	тоо	2024	3	2026	6	2028	15<	Боловсролын газар, Эрүүл мэндийн газрын тайлан, мэдээ	Боловсролын газар
	хувь		40		45		50<		
Хүүхэд рүү чиглэсэн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмж	хувь	2024	50	2026	60	2028	70<	Эрүүл мэндийн газрын тайлан, мэдээ	Эрүүл мэндийн газар
Цахим орчин дахь хүүхдийн эрхийн зөрчил	хувь	2024	40	2026	30	2028	20>	Боловсролын газар, Эрүүл мэндийн газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, сумдын ЗДТГ-ын мэдээ, тайлан	Боловсролын газар, Эрүүл мэндийн газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар
Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн бууралт	хувь	2024	45	2026	35	2028	25>	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Цагдаагийн газар, Эрүүл мэндийн газар, сумдын ЗДТГ, Хамтарсан багийн мэдээ, тайлан	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар
Хүүхдийн чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх орчин, хүртээмж	тоо	2024	10	2026	15	2028	20<	Сумдын ЗДТГ, Боловсролын газар, Соёл, урлаг, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын газрын мэдээ, тайлан	Сумдын ЗДТГ

Гамшгийн болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх хүүхэд хамгааллын үйл ажиллагааны хэрэгжилт	хувь	2024	20	2026	35	2028	50<	Онцгой байдлын газар, Сумдын ЗДТГ, мэдээ, тайлан	Онцгой байдлын газар
“Хүүхэд хамгааллын тогтолцоо, бодлого шийдвэр, удирдлага зохион байгуулалтыг орон нутгийн түвшинд сайжруулж, бодлого зохицуулалтаар хангах” 2 дугаар зорилтын хүрээнд:									
Хүүхэд хамгааллын мэргэшсэн албан хаагч	тоо	2024	50	2026	60	2028	80<	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар Сумдын Засаг даргын Тамгын газрын мэдээ, тайлан	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар
Хүүхдээс гарсан санал, санаачилгыг сонсож, шийдвэрлэсэн байгууллага	тоо	2024	6	2026	10	2028	20<	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газар, Сумдын Засаг даргын Тамгын газрын мэдээ, тайлан	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газар
Хүүхэд хамгааллын бодлого хэрэгжүүлж хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлсэн байгууллага	тоо	2024	62	2026	80	2028	100<	Сум, байгууллагуудын тайлан мэдээ	Бүх сум, байгууллага
“Хүүхдийн хөгжил, оролцоог нэмэгдүүлж, хүүхэд өөрийн үүрэг хариуцлагыг сайжруулж, төлөвших нөхцөлийг бүрдүүлэх” 3 дугаар зорилтын хүрээнд:									
Хүүхдийн өөрийн удирдлагын байгууллагад хамрагдаж буй хүүхэд	хувь	2024	450	2026	650	2028	800<	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газрын тайлан, мэдээ	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газар

Хүүхдийн хөгжлийн индекс	нэгж	2022	5.54	2026	5.60	2028	6.0<	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газрын тайлан, мэдээ	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар Боловсролын газар
Хичээлээс гадуурх олон нийт, сайн дурын ажилд хамрагдсан хүүхэд	тоо	2024	300	2026	500	2028	700<	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар, Боловсролын газрын тайлан, мэдээ	Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газар Боловсролын газар
Хүүхдийн хөгжлийн сургалтын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлсэн сургалтын байгууллага	тоо	2024	-	2026	15	2028	30<	Боловсролын газар, Хүүхэд, гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын газрын тайлан, мэдээ	Боловсролын газар
Хамрагдсан хүүхэд	тоо		-		500<		1200<		

4.3. ХЯНАЛТ- ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ

Төслийн үнэлгээг явцын, эцсийн 2 төрлөөр хийлгэж, явцын үнэлгээг байгууллагын албан хаагчдыг оролцуулсан "өөрийн үнэлгээний баг"-аар 2 жил тутам, эцсийн үнэлгээг хамтран хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын албан хаагчдыг оролцуулсан "хамтарсан үнэлгээний баг"-аар төслийн хэрэгжилтийн төгсгөлд гүйцэтгүүлнэ.